

Not: Makaleler yazarın kişisel görüşünü ifade etmekte olup kaleme alındığı tarihteki mevzuat düzenlemeleri açısından geçerlidir. Daha sonra meydana gelecek değişimler uygulamada farklılık yaratabilir. Bu nedenle makale tarihini göz önünde bulundurunuz.

07.09.2020

Konu: Yeni Düzen Paraların (Bitcoin vb.) Hukuki Statüleri, Vergi Mevzuatımızdaki Yeri ve Ülkemiz Ekonomisine Etkileri.

Hiç kimse virüsün tüm dünyayı bu denli etkileyebileceğini hayal bile edemezdi. Covid 19 virüsü, tüm insanlığın hayata bakışını tekrar gözden geçirmesini sağladı. İnsanlar bu süreçte kendilerini dinleme fırsatı buldular. Virüs hepimizin önceliklerini değiştirdi.

Bundan sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını söyleyebiliriz. İnsanlar sağlıklarının değerinin her şeyden daha önemli olduğunu yaşayarak görmüş oldular. İnsanların evlerine kapanmak zorunda kalmaları, sosyal hayatlarının yanında iş hayatlarını da etkiledi.

Tüm dünyada ya iş yerleri kapandı ya da mümkünse uzaktan çalışılarak veya belirli zamanlarda işe gidilerek bu süreç atlatılmaya çalışılıyor.

Geldiğimiz noktada Dünya ekonomisi küçüldüğü gibi zaten kırılan olan ülke ekonomimizde bu durumdan payını fazlasıyla aldı.

Bu yazımda, aslında herkesin bir yerlerden duyduğu ama tam olarak da anlayamadığı blockchain (blok zincir) teknolojisi, kripto paralar, kripto bankalar ile bağlantılı yeni düzen ekosistemlerin ülkemiz ekonomisine ne gibi faydalar sağlayabileceği ile Dünyadaki ve Ülkemizdeki hukuki statüleri ile vergi mevzuatımız açısından durum değerlendirmesi yapmaya çalışacağım.

Konuyu daha iyi anlayabilmek için, Dünyamızın hem endüstriyel (Sanayi) hem de teknolojik (internet-web anlamında okunmalıdır.) olarak geçirdiği devrimlerin veya evrelerin neler olduğunu ve günümüzde geldiğimiz noktayı kısaca açıklamak gerekir.

Endüstriyel Devrim

ENDÜSTRİ 1.0	1760-1830 İNGİLTERE Su ve buhar gücünü kullanarak mekanik üretim sistemleri kullanılmaya başlandı.
ENDÜSTRİ 2.0	1840-1870 İNGİLTERE Ulaşım ve demiryollarının gelişmesiyle ürünlerin uzak yerlere gönderilmesi, elektrikli üretime geçişle beraber seri üretimin ortaya çıkması
ENDÜSTRİ 3.0	1950 Z1 olarak adlandırılan ve mekanik elektrikle çalışan hesap makinasının üretilmesi, üretim süreçlerinde bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin kullanılmaya başlanması

ENDÜSTRİ 4.0	2011 Hannover Fuarında Bosch şirketi tarafından ifade edildi. Bilişim çağının modern yüzünün üretime getirdiği yeniliklerle yeni bir sanayi devriminin yaşanmakta olduğunu söylediler.
--------------	---

Ülkemiz maalesef endüstri 1,2,3 süreçlerini zamanında yakalayamamıştır. Bugün içinde bulunduğumuz süreçte Dünya, endüstri 4.0 dediğimiz sanayi devriminin 4.jenerasyonu yani yeni nesil yazılım ve donanım ile siber fiziksel sistemler çağını yaşıyor.

Peki, daha önceki sanayi devrimlerini kaçırdığımız gibi endüstri 4.0'da kaçırıyor muyuz?

Şu anki duruma bakıldığında görünüm pek içi açıcı gözüküyor. Teknolojide WEB dediğimiz internetin tarihsel gelişimini ise kısaca aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

Web-İnternet

WEB 1.0	-1970-1990'lar, kullanımı zor ve çok teknik -Adem-i merkezi(merkezi olmayan), ücretsiz, açık -Örnek olarak: HTTP,TCP/IP,SMTP,GPS
WEB 2.0	-2000'ler, uygulamalar, kapalı, merkezi -Pratik ve geniş kullanımlı, son kullanıcıyı kısıtlayıcı, kar odaklı -Facebook, Google, Amazon, Apple
WEB 3.0	-2009 ve sonrası -Adem-i merkezi(merkezi olmayan) -(Blockchain, Bitcoin, Ethereum, Kripto, Tokens, Dapps)

Web 1.0 Amerikan hükümeti ve ordusunun finansman desteği ile kurulmuştur. 1970'lerde oluşturulan açık protokoller örneğin dosya yollamak, e-postalar, ya da GPS uydu ile coğrafi konum belirleme sistemleri. Bu uygulamaların kullanımı halka açık yapıdadır ancak kullanımı ve anlaması zordur. Bunun için yeterli teknik bilgiye ihtiyaç vardır. Web 1.0 ile kullanılan uygulamalar pek çok konuda hayatımızda kolaylık sağlamasına rağmen bazı konularda eksik kaldı. Web 1.0'ın eksik kaldığı konular 1990'lardan itibaren özel şirketlerin kurduğu platformlar ile dolduruldu.

Kullanıcılar tüm Web'e Facebook, Amazon, Google, ve Apple'ın oluşturduğu merkezi platformlar aracılığı ile ulaşmaya başladı. Çünkü bu platformlar hem daha kullanışlı hem de fonksiyonu yüksek hizmetler vermeye başladılar. Ticari kar odaklı bu şirketlerin oluşturduğu ikinci katmana Web 2.0 deniyor. Web 2.0'daki en büyük sorunlardan bir tanesi Kişisel verilerimizin bu tür platformlar tarafından kullanılmasıdır.

Web 3.0 olarak adlandırılan yeni dijitalleşmenin içinde ise en önemli gelişme blockchain teknolojisidir. Bu teknolojinin kullanılması sonucu ortaya çıkan uygulamalardan birisi ise kripto paralardır. (Bitcoin vb.) Öncelikle konuya giriş yapmadan önce blockchain teknolojisinin ne demek olduğunu ve nerelerde kullanılabileceğini açıklamaya çalışayım.

Blockchain (Blok zincir) Teknolojisi

Blockchain(Blok zincir) kavramı 30 Ekim 2008'de Satoshi Nakamoto rumuzuyla yayınlanan "Bitcoin: Eşten Eşe Elektronik Nakit Sistemi" başlıklı makalede ortaya çıktı. İlgili makalede, blok zincirinin, bir ödeme yöntemi ve aynı zamanda değer transfer aracı olması, önerilen Bitcoin'i güvenli bir şekilde taşıyacak veri tabanı olacağı anlatılmıştır.

Yani kısaca Blockchain (Blok zincir) bilginin saklandığı veri tabanıdır. Bu bilgi tek bir yerde saklanmak yerine birbirinden ayrı yerlerde bulunan sunucularda tutulur. Bu sunucuların her biri bir ağa bağlıdır. Merkezi olmayan (adem-i merkezi) derken kastedilen bilginin kayıt altına alındığı tek bir noktanın olmamasıdır. Blok zincir üzerine yazılan her kayıt tek ve eşsiz bir şifreli anahtar ile saklanır. Bu da blok zincir ve içindeki bilginin kat'i (değiştirilemez) olmasını sağlar.

Blok zincir teknolojisi dijital dünyadaki etkileşimlerde kişiler arasındaki iletişimi/değer transferini kolaylaştırmaya yarayan **güvenilir bir aracı gereksinimini** ortadan kaldıran güvenli bir sistemdir.

Bugüne kadar yaptığımız tüm alışverişlerde güveni tesis etmek için arada hep aracılar olmuştur. Örneğin pazardan alışveriş yaparken aldığımız herhangi bir şey için verdiğimiz kâğıt para devletin güven teşkil etmek için pazarcı ile aramıza girmesidir.

Veya birine havale yaparken bize ait olan bir varlığın karşı tarafın sahipliğine geçmesine bankanın aracılık etmesi gibi.

Blok zincir teknolojisi ile hayatımızın hemen hemen çoğu alanında olan yukarıda bahsettiğimiz araçların devre dışı bırakılarak, merkezi yapıların elinde olan güven unsurunu, merkezi olmayan bir yapıya taşınmasıdır.

Blok zincir teknolojisi farklı sektörlerde uygulama alanı bulacaktır. Örnek olarak, tarım, sanat ve eğlence, otomotiv, finansal hizmetler, sağlık, sigorta, üretim, madencilik, gayrimenkul, kamu sektörü, perakende, teknoloji, medya, ulaşım ve lojistik, elektrik, su ve gaz hizmetleri verilebilir.

Ancak en yüksek etkisinin **finansal hizmetler** alanında görülmesi beklenmektedir.

Bu alan içindeki en önemli başlıklardan biriside devlet destekli fiziki paralara karşı alternatif olarak ortaya çıkan kripto paralardır.

Dünyadaki gelişmiş ülkelerin bazıları önümüzdeki yıllarda banknot ve madeni para kullanımını tamamen bırakarak hem para basmanın maliyetinden kurtulacaklar hem de kayıt dışı işlemlerin yapılmasını imkânsız hale getirecekler.

Para alışverişi tamamen sanal ortamda veya ödeme aracı kartlar vasıtasıyla yapılacak.

Tabir yerindeyse kimsenin cebinde Beş kuruş para olmayacak.

Bitcoin'in Doğuşu

Blockzincirinin, 3 Ocak 2009'da üretilen ve Varoluş Bloğu (Genesis Block) olarak adlandırılan başlangıç bloğunda Bitcoin üretim şartları belirlenmiştir. Satoshi Nakamoto, Bitcoin'i bir finansal kuruluşun aracılığı olmadan doğrudan taraflar arasında transfer edilebilen, bir elektronik nakit versiyonu olarak tanımlamıştır. Böylece kullanıcılar arasında, aracısız olarak değer transferi yapabilen bir ödeme yöntemi ortaya çıkmıştır.

Yani bir kişiden başka bir kişiye para transferi yapmak istediğinizde banka vb. aracı kurumları ortadan kaldırmaktadır.

Günümüz şartlarında paranın sahip olması gereken beş özellik mevcuttur.

- 1-Taşınabilirlik
- 2- Dayanıklılık
- 3- Bölünebilirlik
- 4- Homojenlik
- 5- Taklit edilememe

Paranın klasik anlamda işlevini ise dörde ayırmak mümkündür.

- 1-Hesap birimi olma
- 2-Mübadele aracı olma
- 3-Değer saklama aracı olma
- 4-İktisat politikası aracı olma

Kripto para birimlerinden en çok bilinen Bitcoin ele alındığında yapısı itibariyle paranın bu beş özelliğini karşıladığı görülmektedir. Ayrıca iktisat politikası aracı olma haricindeki diğer işlevler içinde kullanılabilir.

Ürün ya da hizmetler Bitcoin cinsinden fiyatlandırılabilir ve Bitcoin karşılığında alınıp satılabilirler. Yüksek fiyat dalgalanmalarına sahip olmasına rağmen, değer saklama aracı olarak kullanılabilirler. Ancak merkezi bir otorite tarafından yönetilememesi, Bitcoin'in devletler tarafından iktisat politikası aracı olarak kullanılmasına önemli bir engel oluşturmaktadır.

Kripto Paraların Hukuki Statüleri

Devamlı gelişen bir teknolojinin ürünü olarak ortaya çıkmış olan kripto paralar zaman zaman kişilerin mağduriyetlerine sebep olması ve denetimsiz bir sistemde ilerliyor olması regülasyon ihtiyacını daha sık gündeme getirmiştir.

Dünya genelinde, kripto paralara hukuki bir statü kazandırarak regülasyona tabi tutmanın kripto para birimlerinin para aklama, vergi kaçırma ya da uyuşturucu ticareti gibi yasa dışı faaliyetler için kullanılmasını önleyeceği ve böylelikle uzun vadede değerini arttıracığı düşünülmektedir.

Dünya genelindeki regülasyon uygulamalarına bakarsak;

Afrika

Kripto paraların yasal bir çerçeveye oturtulmasına en yakın ülke Güney Afrika'dır. Fas, Cezayir ve Libya gibi ülkeler bu tür faaliyetleri doğrudan yasaklamışlardır.

Amerika

Kripto paraların düzenlenmesi ve hukuki statüleri eyaletler arasında farklılıklar göstermektedir. Örneğin Washington eyaletinde bir belediye tarafından kripto para kullanımı yasaklanırken Wyoming eyaletinde kripto paraların hukuki statülerini belirlemek ve sınıflandırmak için yasa teklifi eyalet meclisine sunulmuştur.

Devlet kuruluşları tarafında ise Hazine Bakanlığı kripto paraları tahvili mümkün merkezi olmayan sanal para birimi olarak sınıflandırırken; Menkul Kıymetler Borsa Komisyonu (SEC) bazı şartların sağlanması halinde emtia sınıfına dahil etmektedir. ABD ve Kanada'da kripto paralar henüz tam anlamıyla hukuki zemine oturtulmamış olsa da ticari hayatta kullanımlarına yönelik destekleyici adımlar atılmakta ve gelecekte bu teknolojide lider konuma gelebilmek adına çalışmalar yürütülmektedir.

Güney Amerika ülkelerinde ise ABD'deki durumun tam aksine atılmış önemli adımlar yoktur.

Örneğin Bolivya'da vergi kaçakçılığı ve kara para aklama gibi suçlardan dolayı duyulan endişeler sebebiyle yasaklanmıştır.

Asya

Kripto para ticaretinin büyük çoğunluğu Asya kıtası ülkeleri üzerinden gerçekleşmektedir.

Japonya'da blok zinciri teknolojisi ve kripto paralar yasal dayanağa kavuşmuş durumdadır.

Japonya'da "Kripto para" para olarak tanımlanmıştır.

Çin'de kripto para ticareti yasaklansa da Çin Merkez Bankası 'Dijital Para Enstitüsü' birimi kurarak kendi dijital parasını çıkarmak üzere çalışmalara başlamıştır. Güney Kore'de ise kara para aklamaya mücadele ve vergi düzenlemelerinin uygulanabilirliğini takip etmek amacıyla 30 Ocak 2018 tarihinden itibaren, kripto paraların ancak gerçek kişi banka hesapları üzerinden işlem görmesini sağlamak üzere düzenleme getirmiştir ve böylece, anonim banka hesaplarıyla kripto para ticareti yasaklanmıştır. Singapur, Malezya ve Tayland 'ta hukuki düzenlemeler mevcuttur.

Avrupa

Birlik içinde ve üye ülkelerde, kripto para ticareti ve blok zincir teknolojisine yönelik politika ve regülasyon çalışmaları devam etmektedir. Avrupa Bankacılık Otoritesi (European Banking Authority-EBA) yayınladığı resmi bir yazıda, kripto paraları “Bir merkez bankası tarafından çıkarılmamış ve bir ödeme aracı olarak kullanılan düzenlenmemiş dijital para” olarak tanımlamıştır. Kripto para faaliyetlerini en çok destekleyen teşvik eden ülkeler arasında Malta ve İsviçre bulunmaktadır.

Avustralya

Kripto para faaliyetlerinin ve blok zinciri teknolojisinin kıta ülkelerinin hükümetleri tarafından genel itibariyle desteklenmektedir. Avustralya’da kripto para kullanımı, ticareti ve madencilik faaliyetleri (kripto para üretimi) ülkede yasal kabul edilmekte ve kişilere yol gösterici nitelikte vergilendirmeye yönelik rehberler hazırlanmaktadır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika

Özellikle İslam Hukuku kapsamında verilen fetvalarda kripto paraların helal olduğu açıklamaları sonrasında, sektöre ilgi başlamıştır. İran’da Visa ve Master card ile işlem yapılamıyor olması ve enflasyonun yüksek olmasından dolayı ulusal paralarının değeri sürekli değişkenlik göstermesinden dolayı kripto paraların ülke çapında bireyler tarafından ilgiyle takip edilmektedir.

İsrail’de her ne kadar dijital para birimleri, İsrail Bankası tarafından geçerli bir para birimi olarak kabul edilmese de İsrail Vergi Kurumu, 1 Ocak 2018’de yaptığı açıklamada sanal para birimlerinin kullanımının “sanal ödeme aracı” olarak görülmesi ve vergiye tabi olması gerektiğini ifade etmiştir.

Kripto Bankalar

Günümüzde kripto varlıkların saklanması, yazılımcıların ve az sayıda donanım üreticisinin inisiyatifinde, kullanıcılara bırakılmıştır. Kripto varlıkları saklamak, teknik yeterliliğe sahip olmayan kullanıcılar için göz ardı edilmemesi gereken riskler barındırmaktadır. Bu durum, sermaye sahipleri açısından sorun görülmektedir. Bu durum, sermaye sahipleri açısından bir sorun olarak görülmektedir. Kripto bankalar, risklerin yönetilebilmesi ve varlıkların güvenle saklanabilmesi için yatırımcı açısından ihtiyaç duyulan bir hizmet alanıdır.

Kripto bankalardan beklenen temel hizmetler, kripto varlıkları siber saldırılar, kaybolma, çalınma, cüzdanların parolalarını ya da özel anahtarlarını kaybetme gibi çeşitli tehlikelere karşı koruyarak saklayabilmek için güvenilir çözüm sunmalıdır.

Kripto bankacılık konusunda en somut adım, bankacılık sektörünün öncü ülkelerinden olan İsviçre’den gelmiştir. Sebebank, Ağustos 2019’da İsviçre Mali Piyasaları Denetim Otoritesinden (Swiss Financial Market Supervisory Authority;FINMA) kripto bankacılık lisansı almıştır.

YÖNTEM YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLİK ve BAĞIMSIZ DENETİM A.Ş.

Yazımın bu bölümünde Bitcoin teknolojisi, kripto paralar ve kripto bankalar ile ilgili genel bilgiler vererek genel hatlarıyla ne olduğunu ve Dünyanın bu tür yeni teknolojilerle ilgili ne gibi hazırlıklar yaptıklarını anlatmaya çalıştım. Bir sonraki yazımda Blok zincir teknolojisinin ve kripto paraların Türkiye'deki uygulaması, Hukuki statüsü, vergi kanunları karşısındaki durumu ile Türkiye finans sistemine ne gibi katkılarının olabileceğini yazmaya çalışacağım.

(Hazırlayan: Coşkun Batan, YMM)

Kaynakça:

Sorularla Blokchain- Turan Sert
Kripto para ve ICO Raporu- Blockchain Türkiye